

Hoge Raad voor de Justitie

Conseil supérieur de la Justice

AMBTSHALVE ADVIES OVER HET WETSONTWERP TOT WIJZIGING VAN HET GERECHTELIJK WETBOEK, DE VOORAFGAANDE TITEL VAN HET WETBOEK VAN STRAFVORDERING EN DE WET VAN 2 AUGUSTUS 2002 BETREFFENDE DE BESTRIJDING VAN DE BETALINGSACHTERSTAND BIJ HANDELSTRANSACTIES MET HET OOG OP DE TOEKENNING VAN BEVOEGDHEID AAN DE NATUURLIJKE RECHTER IN EEN AANTAL MATERIES

Goedgekeurd door de Algemene Vergadering
op 9 december 2013

AVIS D'OFFICE SUR LE PROJET DE LOI MODIFIANT LE CODE JUDICIAIRE, LE TITRE PRÉLIMINAIRE DU CODE DE PROCÉDURE PÉNALE ET LA LOI DU 2 AOÛT 2002 CONCERNANT LA LUTTE CONTRE LE RETARD DE PAIEMENT DANS LES TRANSACTIONS COMMERCIALES, EN VUE D'ATTRIBUER DANS DIVERSES MATIÈRES LA COMPÉTENCE AU JUGE NATUREL

Approuvé par l'Assemblée générale
le 9 décembre 2013

INHOUDSTAFEL

I. INLEIDING	1
II. BEOORDELING	1
A. ALGEMENE OPMERKINGEN	1
1. Voorwaarden voor een geslaagde bevoegdheidsoverdracht	1
2. De op til zijnde gerechtelijke hervorming	2
B. BIJZONDERE OPMERKINGEN	3
1. Nieuwe bevoegdheden van de rechtbank van koophandel.....	3
2. Nieuwe bevoegdheden van de politierechtbank	3
a) Baten voor de rechtszoekende?.....	3
b) Natuurlijke rechter ?	4
c) Werklast.....	5
d) Verwijzingsprocedure.....	5
III. CONCLUSIE	6

TABLE DE MATIERES

I. INTRODUCTION	1
II. ÉVALUATION	1
A. OBSERVATIONS GÉNÉRALES.....	1
1. Conditions pour un transfert de compétences couronné de succès	1
2. La réforme judiciaire en préparation	2
B. OBSERVATIONS PARTICULIÈRES.....	3
1. Les nouvelles compétences du tribunal de commerce	3
2. Les nouvelles compétences du tribunal de police	3
a) Avantages pour le justiciable?.....	3
b) Juge naturel ?	4
c) Charge de travail.....	5
d) Procédure de renvoi.....	5
III. CONCLUSION	6

I. INLEIDING

Op 16 oktober 2013 heeft de regering in de Kamer een wetsontwerp neergelegd tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering en de wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties met het oog op de toekenning van bevoegdheid aan de natuurlijke rechter in een aantal materies (Kamer, 53-3076/001, hierna “het wetsontwerp”).

Het wetsontwerp bevat twee belangrijke bevoegdheidsverschuivingen:

1. De vrederechters verliezen de bevoegdheid voor “kleine” commerciële geschillen. Geschillen van commerciële aard die betrekking hebben op ondernemingen zullen, ongeacht het bedrag van het geschil, tot de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel behoren.
2. De correctionele rechtbank zal, wanneer zij kennis neemt van feiten die lichamelijke schade hebben veroorzaakt, de zaak naar de politierechtbank kunnen verwijzen om te beslissen over het bedrag van de lichamelijke schade en van de daarmee samenhangende materiële schade.

Aangezien deze maatregelen een impact hebben op de goede werking van Justitie heeft de Hoge Raad beslist een ambtshalve advies te verlenen.

II. BEOORDELING

Gelet op de dringendheid (het wetsontwerp staat al op 4 december 2013 op de agenda van de Commissie Justitie van de Kamer) en op de finaliteit van de adviesrol van de Hoge Raad, beperkt het advies zich tot de grote lijnen van het ontwerp en de invloed ervan op de goede werking van de rechterlijke orde in het belang van de rechtszoekende.

A. Algemene opmerkingen

1. Voorwaarden voor een geslaagde bevoegdheidsoverdracht

Het overdragen van bevoegdheden van een rechtbank naar een andere dient te gebeuren met de nodige omzichtigheid. De overdracht moet de identiteit en specialiteit van de betrokken rechtbank eerbiedigen. Ze

I. INTRODUCTION

Le 16 octobre 2013, le gouvernement a déposé à la Chambre un projet de loi modifiant le Code judiciaire, le Titre préliminaire du Code de procédure pénale et la loi du 2 août 2002 concernant la lutte contre le retard de paiement dans les transactions commerciales, en vue d’attribuer dans diverses matières la compétence au juge naturel (Chambre, 53-3076/001, ci-après « le projet de loi »).

Le projet de loi comporte deux transferts de compétences importants :

1. Les juges de paix perdent leur compétence à l’égard des « petits » litiges commerciaux. Les litiges de nature commerciale qui concernent les entreprises relèveront, quel que soit leur montant, de la compétence du tribunal de commerce.
2. Lorsqu’il doit connaître de faits ayant causé un préjudice corporel, le tribunal correctionnel pourra renvoyer la cause au tribunal de police pour être statué sur le montant du dommage corporel ainsi que du préjudice matériel qui lui est connexe.

Étant donné que ces mesures ont une incidence sur le bon fonctionnement de la Justice, le Conseil supérieur a décidé de rendre un avis d’office.

II. ÉVALUATION

Compte tenu de l’urgence (le projet de loi figure déjà depuis le 4 décembre 2013 à l’agenda de la Commission Justice de la Chambre) et de la finalité de la compétence d’avis du Conseil supérieur, le présent avis se limite aux grandes lignes du projet et aux effets de celui-ci sur le bon fonctionnement de l’ordre judiciaire dans l’intérêt du justiciable.

A. Observations générales

1. Conditions pour un transfert de compétences couronné de succès

Le transfert de compétences d’un tribunal à un autre doit avoir lieu avec la circonspection nécessaire. Le transfert doit respecter l’identité et la spécialité du tribunal concerné. Il doit se dérouler sur la base

dient te gebeuren op basis van geverifieerde stellingen en na een grondige evaluatie van alle consequenties ervan. De effectieve overdracht kan slechts plaatsvinden indien alle randvoorwaarden (logistiek, personeel, informatica, opleiding, ...) voor een vlotte overdracht vervuld zijn.

Wat betreft de problemen die zich kunnen stellen bij een ondoordachte en niet goed voorbereide bevoegdheidsoverdracht wordt verwezen naar het advies van de Hoge Raad over de overdracht van de collectieve schuldenregeling naar de arbeidsrechtbanken en naar het verslag van zijn audit van de arbeidsrechtbanken te Namen en Dinant¹.

In casu blijkt uit de memorie van toelichting dat in het beste geval een zeer rudimentaire schatting wordt gemaakt van de bestaande werklust van de betrokken rechtbanken en slechts bij benadering wordt bepaald hoeveel zaken eigenlijk zullen worden overgedragen.

2. De op til zijnde gerechtelijke hervorming

Het parlement buigt zich op dit moment over een van de grootste hervormingen van de rechterlijke organisatie ooit (vergroting arrondissementen, grotere mobiliteit magistraten, verzelfstandiging van het beheer). Bovendien dienen een aantal reeds goedgekeurde hervormingen nog te worden geïmplementeerd (familierechtbank, tuchtrechtbank,...).

In die omstandigheden stelt de Hoge Raad zich de vraag of het opportuun is nog bijkomende bevoegdheidsverschuivingen uit te voeren.

d'affirmations dûment vérifiées et à la suite d'une évaluation approfondie de toutes les conséquences qui en découleront. Le transfert effectif ne peut avoir lieu que si l'ensemble des conditions annexes pour un transfert aisé sont remplies (logistique, personnel, informatique, formation,...).

S'agissant des problèmes pouvant se poser en cas de transfert de compétences irréflecti et mal préparé, il est fait référence à l'avis du Conseil supérieur relatif au transfert du règlement collectif de dettes aux tribunaux du travail, ainsi qu'au rapport de l'audit des tribunaux du travail de Namur et de Dinant².

En l'espèce, il ressort de l'exposé des motifs que l'on procède, dans le meilleur des cas, à une estimation très rudimentaire de la charge de travail existante dans les tribunaux concernés et que le nombre d'affaires qui seront véritablement transférées est seulement déterminé de manière approximative.

2. La réforme judiciaire en préparation

En ce moment, le parlement se penche sur l'une des plus grandes réformes jamais réalisées de l'organisation judiciaire (élargissement des arrondissements, mobilité plus importante des magistrats, autonomie de gestion). En outre, un certain nombre de réformes déjà approuvées doivent encore être mises en œuvre (tribunal de la famille, tribunal disciplinaire,...).

Dans ces circonstances, le Conseil supérieur se demande s'il est opportun d'encore réaliser des transferts de compétences supplémentaires.

¹ Hoge Raad voor de Justitie, doorlichting van de arbeidsrechtbanken Namen-Dinant, Verslag goedgekeurd door de VAOC op 16 juni 2011; Advies van 24 maart 2004 over het ontwerp van wet houdende verschillende bepalingen betreffende de termijnen, het verzoekschrift op tegenspraak, de kennisgeving en de procedure van de collectieve schuldenregeling en het voorontwerp van wet tot wijziging van de artikelen 81, 104, 569, 578, 580, 583, 1395 van het Gerechtelijk Wetboek;

² CONSEIL SUPÉRIEUR DE LA JUSTICE, AUDIT DES TRIBUNAUX DU TRAVAIL DE NAMUR-DINANT, Rapport approuvé le 16 juin 2011 par la CAER; Avis du 24 mars 2004 relatif au projet de loi portant des dispositions diverses relatives aux délais, à la requête contradictoire, à la notification et à la procédure en règlement collectif de dettes et relatif à l'avant-projet de loi modifiant les articles 81, 104, 569, 578, 580, 583, 1395 du Code judiciaire.

B. Bijzondere opmerkingen

1. Nieuwe bevoegdheden van de rechtbank van koophandel

De Hoge Raad vindt het een goed idee om de rechtbanken van koophandel bevoegd te maken voor alle commerciële geschillen tussen ondernemingen, ongeacht het bedrag van het geschil.

Deze maatregel bevordert de transparantie van de bevoegdheidsverdeling voor de burger en zal tot minder bevoegdheidsgeschillen leiden. Aangezien het om “kleine” geschillen gaat (vaak invordering facturen) mag men aannemen dat de bijkomende werklust voor de rechtbanken van koophandel niet van die aard zal zijn dat de werking ervan negatief zal worden beïnvloed. De bewijsregels in handelszaken, waarmee de vrederechter minder vertrouwd is, zijn ook van toepassing op “kleine” commerciële geschillen. Het bestaan van een groot aantal onbetaalde kleine facturen kan bovendien wijzen op een onderneming in moeilijkheden, zodat de rechtbank van koophandel sneller kan optreden.

De Hoge Raad is voorstander van deze maatregel, op voorwaarde dat het effect ervan niet teniet wordt gedaan door eventuele amendementen m.b.t. de bevoegdheid voor vorderingen van nutsbedrijven tegen handelaren.

2. Nieuwe bevoegdheden van de politierechtbank

De Hoge Raad is er geen voorstander van om de correctionele rechtbank de mogelijkheid te geven de zaak naar de politierechtbank te verwijzen om te beslissen over het bedrag van de lichamelijke schade. De elementen die worden ingeroepen ter rechtvaardiging van deze maatregel overtuigen niet. De maatregel lijkt bovendien ondoeltreffend, zelfs contraproductief.

a) *Baten voor de rechtszoekende?*

Volgens de memorie van toelichting houdt de verwijzingsmogelijkheid geen verzwaring in van de opdracht van de rechtszoekende en draagt ze zelfs bij tot een efficiënte en snelle behandeling van de zaak.

B. Observations particulières

1. Les nouvelles compétences du tribunal de commerce

Le Conseil supérieur est favorable au fait de rendre les tribunaux de commerce compétents à l'égard de l'ensemble des litiges commerciaux entre entreprises, quel que soit le montant du litige.

Cette mesure favorise la transparence de la répartition des compétences pour le citoyen et entraînera moins de conflits de compétences. Étant donné qu'il s'agit de « petits » litiges (concernant souvent le recouvrement de factures), on peut supposer que la charge de travail supplémentaire qui en résultera pour les tribunaux de commerce ne sera pas de nature telle qu'elle influencera défavorablement le fonctionnement de ceux-ci. Les règles de preuve en droit commercial, auxquelles le juge de paix est moins familiarisé, s'appliquent également aux « petits litiges » commerciaux. L'existence d'un grand nombre de petites factures impayées peut en outre mettre en lumière que l'entreprise concernée est en difficulté, permettant ainsi au tribunal de commerce d'intervenir plus rapidement.

Le Conseil supérieur est favorable à cette mesure, à la condition que l'effet de celle-ci ne soit pas annihilé par d'éventuels amendements relatifs à la compétence concernant les demandes d'entreprises d'utilité publique contre des commerçants.

2. Les nouvelles compétences du tribunal de police

Le Conseil supérieur n'est pas partisan de donner au tribunal correctionnel la possibilité de renvoyer l'affaire au tribunal de police afin de décider du montant du dommage corporel. Les éléments invoqués pour justifier cette mesure ne sont pas convaincants. En outre, la mesure paraît inefficace et même contreproductive.

a) *Avantages pour le justiciable?*

Selon l'exposé des motifs, la possibilité de renvoi n'implique aucun alourdissement de la tâche du justiciable et contribue même à ce que l'affaire soit traitée rapidement et efficacement.

De Hoge Raad betwijfelt dit:

- De procedure wordt complexer en minder overzichtelijk, niet in het minst omdat er veel onduidelijkheden bestaan over de procedure (zie hieronder);
- De globale duur van het proces zal onvermijdelijk toenemen omdat de zaak door twee rechtbanken dient te worden verwerkt en behandeld;
- De kosten voor de gemeenschap nemen toe: verplaatsing van de dossiers, vervoer beklagde of veroordeelde, gerechtsbrieven...
- Gelet op de bijkomende proceshandelingen zullen de kosten voor de rechtszoekende ook toenemen (onder meer advocatenkosten).

b) *Natuurlijke rechter ?*

Volgens de memorie van toelichting heeft de politierechter een grote know how opgebouwd inzake het bepalen van schade aan personen en is hij dus de natuurlijke rechter voor dit soort zaken. De correctionele rechter zou met deze materie *a priori* minder vertrouwd zijn.

De Hoge Raad deelt die mening niet.

Sinds 1996 is de politierechter inderdaad niet alleen bevoegd voor de strafrechtelijke aspecten van een verkeersongeval, maar ook voor de civielrechtelijke aspecten ervan, onder meer de vergoeding van de schade van het slachtoffer. Men mag evenwel niet vergeten dat ook de rechtbank van eerste aanleg expertise heeft opgebouwd in deze materie:

- Vóór 1996 werden de vorderingen tot het bekomen van schadevergoeding naar aanleiding van een verkeersongeval, die *ratione summae* niet tot de bevoegdheid van de vrederechter behoorden, door de rechtbanken van eerste aanleg behandeld.
- De correctionele rechtbanken nemen nog steeds kennis van de beroepen tegen de vonnissen van de politierechtbanken in verkeerszaken, zowel op strafrechtelijk als burgerlijk vlak.
- Lichamelijke schade dient niet alleen bepaald te worden in verkeerszaken. Ze kan ook het gevolg zijn van andere ongevallen (sportongevallen, ongevallen

Le Conseil supérieur doute qu'il en soit ainsi:

- La procédure devient plus complexe et moins lisible dans son ensemble, d'autant plus que de nombreuses imprécisions existent quant à cette procédure (voir ci-dessous) ;
- La durée globale du procès sera inévitablement allongée compte tenu du fait que l'affaire doit être examinée et traitée par deux tribunaux ;
- Les coûts pour la communauté augmentent: déplacement des dossiers, transport du prévenu ou du condamné, plis judiciaires, ...
- Compte tenu des actes de procédure supplémentaires, les coûts pour le justiciable augmenteront également (e.a. frais d'avocat).

b) *Juge naturel ?*

Selon l'exposé des motifs, le juge de police a acquis un savoir-faire important en matière de détermination du dommage aux personnes, et est donc le juge naturel pour ce type d'affaires. Le juge correctionnel serait *a priori* moins familiarisé avec cette matière.

Le Conseil supérieur ne partage pas cet avis.

Depuis 1996, le juge de police est en effet non seulement compétent à l'égard des aspects pénaux d'un accident de la circulation, mais aussi à l'égard des aspects civils d'un tel accident, parmi lesquels l'indemnisation du dommage de la victime. Il ne faut toutefois pas oublier que le tribunal de première instance a lui aussi acquis une expertise en cette matière:

- Avant 1996, les demandes d'indemnisation à la suite d'un accident de la circulation, qui ne relevaient pas *ratione summae* de la compétence du juge de paix, étaient traitées par les tribunaux de première instance.
- Les tribunaux correctionnels connaissent toujours des appels des jugements des tribunaux de police en matière de roulage, tant sur le plan pénal que civil .
- Le dommage corporel ne doit pas seulement être déterminé en matière de roulage. Il peut aussi résulter d'autres types d'accidents (accidents

in school, medische fout,...) of van misdrijven. Dat soort schadevorderingen behoort tot de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg.

sportifs, accidents à l'école, erreur médicale,...) ou d'infractions. Ce type d'indemnisations relève de la compétence du tribunal de première instance.

Tot slot kan de begroting van lichamelijke schade ten gevolge van een verkeersongeval (onopzettelijke slagen en verwondingen) niet vergeleken worden met de begroting van lichamelijke schade ten gevolge van een wanbedrijf of misdaad (opzettelijke slagen, verkrachting, poging tot moord,...) of ten gevolge van een medische fout. Met de begroting van dat soort lichamelijke schade, waarvoor de indicatieve tabel vaak niet wordt gevolgd, heeft de politierechter geen ervaring en het zijn in hoofdzaak dat soort zaken die zullen worden verwezen door de correctionele rechtbank.

Enfin, l'évaluation du dommage corporel à la suite d'un accident de la circulation (coups et blessures involontaires) ne peut être comparée à l'évaluation du dommage corporel résultant d'un crime ou d'un délit (coups volontaires, viol, tentative de meurtre, ...) ou résultant d'une erreur médicale. Le juge de police n'a pas acquis d'expérience en matière d'évaluation de ce type de dommage corporel, dans le cadre de laquelle il arrive souvent que le tableau indicatif ne soit pas suivi. Or, c'est principalement ce type d'affaires qui feront l'objet d'un renvoi par le tribunal correctionnel.

c) Werklast

Het wetontwerp gaat uit van de veronderstelling dat de werklast van de politierechters op dit moment afgenomen is en dat de bijkomende werklast van de verwijzingen door de correctionele rechtbanken beheersbaar zal zijn.

De afname van de werklast van politierechters wordt onvoldoende aannemelijk gemaakt door significante cijfers op een langere termijn. De memorie verwijst ook naar maatregelen die feitelijk nog niet worden toegepast (administratieve afhandeling bepaalde verkeersovertredingen) om te verdedigen dat deze afname zal aanhouden.

De bijkomende werklast werd bovendien slechts geschat op basis van een beperkte steekproef. Doordat de correctionele rechtbank zelf zal beslissen of zij de zaak al dan niet verwijst naar de politierechtbank, hangt de bijkomende werklast voor de politierechtbank in feite volledig af van de loyale toepassing door de correctionele rechtbank. Conflicten lijken niet uitgesloten.

d) Verwijzingsprocedure

De verwijzing naar de politierechtbank voor een beslissing over het bedrag van de lichamelijke schade wordt in de memorie van toelichting een "prejudiciële procedure" genoemd. Nog volgens de memorie is de taak van de politierechtbank in hoofdzaak een "onderzoeksbevoegdheid".

c) Charge de travail

Le projet de loi part de l'hypothèse que la charge de travail actuelle des juges de police a diminué, et que la charge de travail supplémentaire résultant des renvois par les tribunaux correctionnels pourra être maîtrisée.

La diminution de la charge de travail des juges de police n'est pas suffisamment étayée par des chiffres significatifs à plus long terme. L'exposé des motifs se réfère aussi, pour soutenir que cette diminution va se poursuivre, à des mesures qui ne sont pas encore appliquées (traitement administratif de certaines infractions aux règles de la circulation).

En outre, la charge de travail supplémentaire a seulement fait l'objet d'une estimation basée sur un échantillon limité. Étant donné que le tribunal correctionnel décidera lui-même s'il renvoie ou non l'affaire au tribunal de police, la charge de travail supplémentaire pour le tribunal de police dépendra en réalité complètement de l'usage loyal ou non de cette faculté par le tribunal correctionnel. Les conflits ne paraissent pas exclus.

d) Procédure de renvoi

Le renvoi au tribunal de police pour une décision relative au montant du préjudice corporel est appelé « procédure préjudicielle » dans l'exposé des motifs. Toujours selon l'exposé des motifs, la tâche du tribunal de police est essentiellement une « compétence d'instruction ».

Het betreft hier een eigenaardige “spitsvondigheid” die conceptueel onvoldragen lijkt. De procedure van verwijzing is nauwelijks uitgewerkt. Vele vragen blijven daardoor onbeantwoord, wat de rechtszekerheid in gedrang brengt:

- Is de beslissing van de politierechtbank bindend voor de rechtbank van eerste aanleg? Aangezien de rechtbank van eerste aanleg kennisneemt van de hogere beroepen tegen de beslissingen van de politierechtbank zou dit zeer vreemd zijn.
- Wie zal de medische deskundige aanstellen, de politierechtbank of de correctionele rechtbank?
- Wat als de correctionele rechtbank al een expert heeft aangeduid om te bepalen of er, voor de kwalificatie van een misdrijf, sprake is van blijvende arbeidsongeschiktheid?
- Dienen de partijen te verschijnen?
- Dient er te worden geconcludeerd en gepleit?
- Dient ook de beklaagde of veroordeelde te verschijnen (desgevallend aangehouden of reeds gevangenisstraf uitzittend)?

III. CONCLUSIE

De Hoge Raad steunt de overdracht van de “kleine” commerciële geschillen van de vrederechter naar de rechtbank van koophandel aangezien dit inderdaad de transparantie en coherentie van het systeem vergroot.

De invoering van een « prejudiciële vraag » van de rechtbank van eerste aanleg aan de politierechtbank voor het bepalen van het bedrag van de lichamelijke schade bevordert de transparantie en efficiëntie van het gerechtelijke systeem daarentegen geenszins en is geen goed idee. Indien de regering meent dat er problemen inzake werklast en werkverdeling bestaan, dan dienen die objectief te worden vastgesteld en te worden opgelost met maatregelen die beter verenigbaar zijn met ons rechtssysteem en die de coherentie en transparantie ervan versterken. Deze doelstelling kan op een eenvoudigere en effectievere manier worden verwezenlijkt door de overdracht van een goed afgelijnde bevoegdheid.

Il s’agit ici d’une étrange « ingéniosité » qui, d’un point de vue conceptuel, semble imparfaite. La procédure de renvoi n’a presque pas été élaborée. Ainsi, beaucoup de questions demeurent sans réponse, et la sécurité juridique s’en trouve compromise:

- Le tribunal de première instance est-il lié par la décision du tribunal de police ? Ce serait particulièrement étrange, d’autant plus que le tribunal de première instance connaît des appels des décisions des tribunaux de police.
- Qui du tribunal de police ou du tribunal correctionnel devra désigner l’expert médical ?
- Qu’advient-il lorsque le tribunal correctionnel a déjà désigné un expert afin de déterminer, pour la qualification d’une infraction, s’il est question d’une incapacité de travail permanente ?
- Les parties doivent-elles comparaître ?
- Faut-il plaider et remettre des conclusions ?
- Le prévenu ou le condamné doit-il comparaître (le cas échéant en détention préventive ou en purgeant déjà sa peine d’emprisonnement) ?

III. CONCLUSION

Le CSJ soutient le transfert de compétence des litiges commerciaux des justices de paix vers le tribunal de commerce dans le but d’un fonctionnement plus transparent et cohérent du système.

Par contre, l’introduction de la « question préjudicielle » posée par le tribunal correctionnel au tribunal de police pour fixer le montant du dommage corporel ne favorise pas cette transparence et ne concourt pas à l’efficacité du système judiciaire. Si le gouvernement est d’avis que des problèmes de charge de travail et répartition du travail existent, ceux-ci devraient être constatés de manière objective et devraient être résolus d’une façon qui soit compatible avec notre système juridique, tout en renforçant sa cohérence et sa lisibilité. Cet objectif pourrait, plus simplement et de manière plus effective, être atteint par le transfert de telle ou telle compétence bien définie.

*** * ***